

**UCHWAŁA NR XLVI/107/2017
RADY MIASTA SKARŻYSKA-KAMIENNEJ**

z dnia 29 listopada 2017 r.

w sprawie nadania nazwy" Rondo im. Andrzeja i Marty Bałtruszajtisów" rondu u zbiegu ulic: Sokolej i Wiejskiej w Skarżysku-Kamiennej

Na podstawie art. 18 ust. 2 punkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875) Rada Miasta Skarżyska-Kamiennej uchwala co następuje:

§ 1. Nadaje się rondu u zbiegu ulic: Sokolej i Wiejskiej w Skarżysku-Kamiennej nazwę „ Rondo im. Andrzeja i Marty Bałtruszajtisów ”.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Skarżyska-Kamiennej.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego i podaniu do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady Miasta

Leszek Golik

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 18 ust. 2 punkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 1875) do wyłącznej właściwości rady gminy należy podejmowanie uchwał w sprawach nazw ulic i placów.

Na terenie miasta Skarżyska-Kamiennej w roku 2016 wybudowano rondo u zbiegu ulic: Sokolej i Wiejskiej. Zasadnym jest, aby w celach zarówno formalnych, informacyjnych jak i orientacyjnych, nadać temu obiektowi oficjalną nazwę.

W niniejszej uchwale - zgłoszonej przez grupę radnych - zaproponowana została nazwa: „ Rondo Andrzeja i Marty Bałtruszajtisów ”.

Andrzej Bałtruszajtis był dyrektorem szkoły, działaczem oświatowym i samorządowym. Urodzony 3 XI 1881 w Samaniszkach na Litwie. Od VIII 1916 roku związany z najpierw z osadą Kamienna, a później miastem Kamienna (miastem Skarżysko-Kamienna). Od samego początku przez miejscowych działaczy społecznych został włączony w skład Komitetu Obywatelskiego, aktywnie działał w Sekcji Szkolnej Komitetu Obywatelskiego, przekształconej później w Komisję Szkolną (pełniąc w nich m.in. rolę: sekretarza i później skarbnika). Andrzej Bałtruszajtis stał się inicjatorem budowy nowego gmachu szkolnego. Z inicjatywy Bałtruszajtisa 12 listopada 1924 r. powołano do życia Towarzystwo Przyjaciół Szkoły Średniej w Skarżysku-Kamiennej. Udział Bałtruszajtisa w tym jednym z największych przedsięwzięć budowlanych w Skarżysku-Kamiennej czasów II RP był znaczący - zjednał na członków kolejarzy i pracowników innych instytucji, którzy dobrowolnie zgodzili się na ściąganie tytułem składek odpowiednich odsetek z ich wynagrodzeń. Na placu budowy Bałtruszajtis zorganizował tartak "Ekonomia", który pracował dla potrzeb budowy, a także świadczył usługi dla ludności. Bałtruszajtis podjął jeszcze jedną istotną dla miasta inicjatywę w zakresie edukacji. W 1926 r. rozpoczął starania o uruchomienie w Skarżysku-Kamiennej nowych szkół, tym razem zawodowych (w 1926/27 Trzyklasowej Szkoły Handlowej Towarzystwa Przyjaciół Szkoły Średniej w Skarżysku-Kamiennej, zaś 6 VI 1928 r. za jego staraniem Kuratorium Okręgu Szkolnego w Krakowie przyznało koncesję na utworzenie i prowadzenie Szkoły Rzemieślniczo-Handlowej, nieco później Szkoły Doksztalującej Zawodowej). Warto zwrócić uwagę na jego prace w samorządzie lokalnym. W wyborach do Rady Osady Kamiennej z początku 1918 r. Bałtruszajtis zdobył pierwsze miejsce. Na kolejnych posiedzeniach (7.III.1918 r.) został wybrany do komisji opracowującej Statut Rady Gminy, który ostatecznie został przyjęty 30.IV.1918 r., następnie pracował także w komisji rewizyjnej. Zgłaszał wiele postulatów istotnych dla funkcjonowania osady. Na posiedzeniu rady w dniu 16 IV 1918 r. Bałtruszajtis - postawił wniosek wybrania delegacji w sprawie odszukania dowodów, *że osada nasza jest na prawach miejskich, ewentualnie gdyby takowych nie udało się wspomnianej delegacji odszukać, o wyjednanie u Komendy Powiatowej zatwierdzenia osady naszej na prawach miejskich, na co wyrażono swą zgodę przez aklamację...* - (Bałtruszajtis jako wnioskodawca znalazł się też w składzie delegacji). Po rozpisaniu nowych wyborów do rady w dniu 8 XI 1918 r., gdy Andrzej Bałtruszajtis ponownie został do niej wybrany, wystąpił z inicjatywą nowych wyborów - tym razem do Rady Miasta. W dniu 8.XI.1918 r. Rada Miasta z Andrzejem Bałtruszajtisem na czele, wydała odezwę do mieszkańców Kamiennej, w której zapowiadano w ciągu 10 dni rozpisać i dokonać wyborów na zasadach tajnego, powszechnego, bez różnicy płci, równego, bezpośredniego, proporcjonalnego głosowania do nowej Rady Miejskiej, w ręce której obecna rada złoży swe mandaty.” Dnia 10.XI.1918 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Komisji Wyborczej. Komisja Wyborcza na posiedzeniu, w dniu 19.XI.1918 r., ustaliła termin wyborów: miały odbyć się w niedzielę 24 listopada 1918 r. Wybory te ostatecznie zostały unieważnione, świadczą jednak o

determinacji radnych, którym przewodził dyrektor miejscowego gimnazjum. Bałtruszajtisowi nie można odmówić również odwagi: przejawiał ją wielokrotnie w ważnych momentach dla miasta i kraju, np. wtedy, gdy organizował od sierpnia 1917 r. w lokalu gimnazjum oddział POW, przechowywał broń, a oddział złożony z uczniów - harcerzy nie tylko *niepokoił żandarmerię austriacką... [ale] brał udział w rozbrajaniu okupantów*," podobnie wtedy, gdy wysyłał swoich podopiecznych i nauczycieli do walki z bolszewikami w 1920 r. i wreszcie, gdy w czasie okupacji hitlerowskiej swoje mieszkanie przy ul. Żeromskiego 42 udostępnił dla tajnego nauczania. Wybuch II wojny światowej zastał Bałtruszajtisa na wschodzie w Jarosławiu. Dnia 24.IX.1939 r. Bałtruszajtis otrzymał przepustkę władz hitlerowskich na powrót do Skarżyska-Kamiennej. W 1940 nadal - za zgodą władz okupacyjnych - prowadził przedsiębiorstwo "Ekonomia" jako Spółkę Akcyjną Gospodarstwa Krajowego w Skarżysku-Kamiennej, dając legalne zatrudnienie kilku mieszkańcom. Zmarł po długiej chorobie w dniu 28.V.1941 r. przeżywszy 59 lat. Pochowano go następnego dnia na cmentarzu w Bzinie.

Marta Bałtruszajtis była dyrektorem szkoły, organizatorką tajnego nauczania, działaczką społeczną. Urodziła się 4. II.1887 r. w Uranowie (dzisiejsze Czechy). Od 1916 roku związana z osadą Kamienna (później miastem Kamienna i miastem Skarżysko-Kamienna), gdzie została nauczycielką chemii w Progimnazjum Filologicznym Komitetu Obywatelskiego. Równoległe z oddaniem włączyła się w nurt pracy społecznej - pomagała mężowi przygotować wybory do Rady Miasta w XI 1918 r., jako sekretarz Komisji Wyborczej. Równocześnie kandydowała do tej rady z listy narodowej uzyskując pełny sukces gwarantujący wejście w skład rady. Dnia 7.XII.1918 r. ukonstytuowały się władze miasta z burmistrzem Antonim Biernackim na czele. Marta została wybrana sekretarzem magistratu. Wobec unieważnienia tych wyborów, które były inicjatywą uznania Kamiennej za miasto, Marta Bałtruszajtis zrzekła się mandatu radnego. W 1919 r. ponownie została wybrana na sekretarza komisji wyborczej. W czasie wojny z bolszewikami 1920 r. prowadziła kuchnię dla wojskowych i uciekinierów, kierowała też szpitalem "tyfusowym" podczas epidemii. W 1929 r. za zasługi dla Polski została wyróżniona Medalem Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości. W latach 20-tych pomagała mężowi w zawiązaniu Towarzystwa Przyjaciół Szkoły Średniej w Skarżysku-Kamiennej. Popierała rozwój szkolnictwa zawodowego w mieście. W momencie rezygnacji Andrzeja Bałtruszajtisa z funkcji dyrektora szkoły zajęła jego miejsce. Jako dyrektor 8-klasowego Gimnazjum im. A. Witkowskiego dbała o rozwój placówki, nadzorując budowę nowego gmachu szkoły. Od początku II Wojny Światowej i okupacji Marta pomagała innym - np. współorganizowała tzw. Pogotowie Wojenne, w pierwszych dniach września stanęła na czele PCK, udzielając pomocy rannym, uciekinierom, deportowanym. Również dzięki jej bohaterskiemu poświęceniu ocalał po części majątek i archiwum (zamkniętej przez okupanta) szkoły, który własnoręcznie przenosiła w bezpieczne miejsca z narażeniem życia. Bałtruszajtis próbowała wyjednać zgodę i zorganizować naukę w Szkole Podstawowej Nr 1 lub w innym budynku. Mimo zakazu władz Marta Bałtruszajtis w porozumieniu z kilkoma zaufanymi nauczycielami potajemnie rozwinęła nauczanie wbrew zakazowi okupanta. W willi Bałtruszajtisów na ul. Żeromskiego 42 działał jeden z większych punktów tajnej szkoły, tu działały pracownie i laboratoria (chemiczna, fizyczna). Marta uczyła chemii, fizyki, matematyki, okresowo geografii i biologii. Marta Bałtruszajtis była tytanem pracy, koordynowała działalność wszystkich grup tajnego nauczania, uczestniczyła w egzaminach promocyjnych i maturalnych gromadziła dokumentację tajnego nauczania, nawet (co było niebezpieczne) wydawała odpowiednie dokumenty pieczętując je pieczętkami szkoły, prowadziła dziennik podawczy, itp. Przez cały czas działała charytatywnie organizując dożywianie uciekinierów i polskich jeńców oraz więźniów przetrzymywanych w Szkole Podstawowej Nr 1. Po śmierci męża przejęła kierowanie spółką "Ekonomia". Była w zarządzie RPO. Po wycofaniu się wojsk niemieckich Marta wraz córką oraz z przysięganymi po powstaniu warszawskim lokatorami udała się do budynku szkoły, by zabezpieczyć go przed grabieżą. Niezlomność dyrektorki, pomoc wielu życzliwych sprawiły, że 19.

II.1945 r. rozpoczęły się zapisy do szkoły, nauka rozpoczęła się w dniu 1.III.1945 r. Nowa rzeczywistość nie okazała się dla Marty Bałtruszajtis łaskawa. Od 30.IX.1947 r. po 17 latach została pozbawiona pracy w szkole. Przez jakiś czas pracowała w aptece Bilnickiego jako pomoc techniczna, odrzuciła sugestię wyjazdu na Zachód. Wróciła do pracy w szkole na godziny. Ostatnie lata życia poświęciła rodzinie. Zmarła w 1962 roku, pochowana została w Skarżysku-Kamiennej.

Nadanie nazwy “ Rondo im. Andrzeja i Marty Bałtruszajtisów” rondy położonemu u zbiegu dwóch ważnych skarżyskich ulic, będzie formą wyrażenia wdzięczności społeczności miasta Skarżyska-Kamiennej za wkład i zaangażowanie wniesione przez małżeństwo Bałtruszajtisów w rozwój osady Kamienna (później miasta Kamienna i miasta Skarżysko-Kamienna) - w szczególności za działania na rzecz rozwoju tutejszej oświaty, jest także widocznym dowodem pamięci mieszkańców naszego miasta o inicjatywach podejmowanych przez Andrzeja Bałtruszajtisa i Martę Bałtruszajtis, mających na celu uzyskanie przez osadę Kamienna praw miejskich.

W związku z powyższym podjęcie przedmiotowej uchwały jest w pełni uzasadnione.